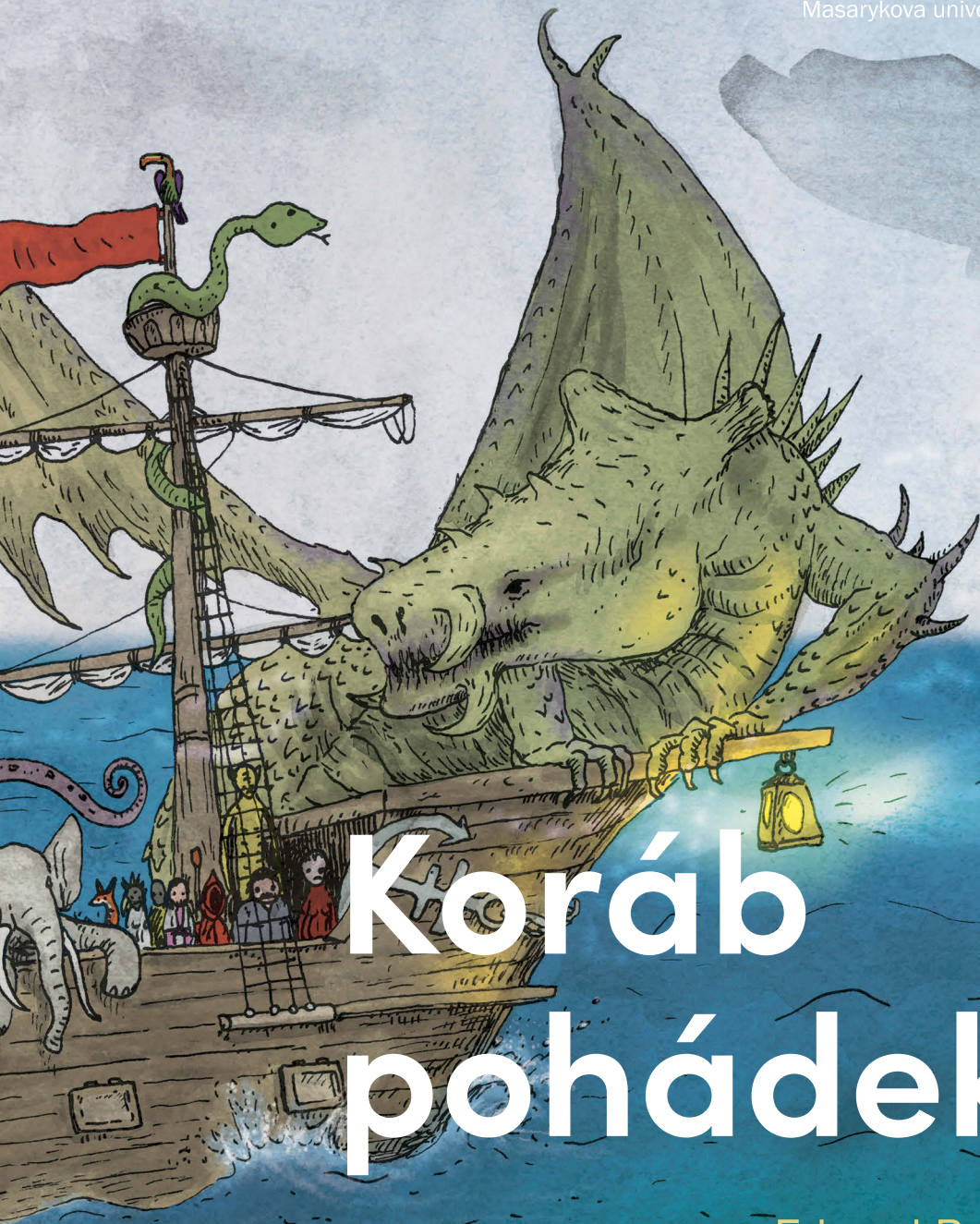

Koráb pohádek

Eduard Bass

Koráb pohádek

vypráví Eduard Bass

muni
PRESS

Koráb pohádek

Eduard Bass

Ilustroval **Petr Korunka**

Edičně připravila Hedvika Landová

Masarykova univerzita

Brno 2016

Ediční příprava pohádek Eduarda Basse byla podstatou diplomové práce, kterou Hedvika Landová (tehdy Nováčková) završila svá studia bohemistiky na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Vedoucím práce byl doc. PhDr. Vlastimil Válek, CSc., oponentem Mgr. Michal Fránek, Ph.D.

Edice © 2016 Hedvika Landová

Ilustrace © 2016 Petr Korunka

© 2016 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8320-2

ISBN 978-80-210-8576-3 (online : ePub)

ISBN 978-80-210-8575-6 (online : pdf)

Obsah

Pluli jsme podél břehů	9
O pastorkyni a dvanáctery bratří.....	13
Zlatá vzducholod'	26
Pohádka o prasátku.....	37
Veliký pán Bukučichán	42
Hrdina Nézny.....	50
Jiným radil, sobě nedovedl	54
Osel zpěvák a velbloud tanečník.....	57
O vlku, lišce a mezkovi.....	59
O vlku, medvědu, lišce a oslu	61
Šedý vlk a jezevec	63
Kičyv drakobijce.....	65
Pastorkyně	70
Šalebný princ.....	74
Dobrý král Hatam.....	83
Vydry a šakal.....	89
Želva chudačka a slon ukrutník.....	92
Jak přišly zas květiny na zem.....	97
Jelínek předtanečník.....	105
O Sluníčku, Měsíčku a Kohoutkovi	110

Ptáček Dojníček a lidožrout.....	112
Jak se dělili o krysí krávu.....	118
Žába dohazovač.....	124
Kolik jich bylo?.....	132
Kabylský princ a Zlatovláska	134
Nahluchlí	152
Slavík Gizar	157
Žabí dívka.....	171
Vlk s železnou hlavou.....	174
O čertu a bleší kůži	182
Zlodějský učeň.....	191
Hřebenář	194
Tulení princezna	203
Jak přišli indiáni na zem	212
Ropucha lštika	215
Zázračný strom.....	217
Hra s očima	220
Propadlý doktor a zavržená princezna	224
Spravedlivý hrneček.....	235
Jak vznikly větry	239

Princezna v hoře Zlatého štěstí	242
Královští zajíci	252
U Všech čertů	261
Pasáček	268
Vysvětlivky	276
Ediční komentář	289

Pluli jsme podél břehů Středozemního moře. Naše stará loď nebyla zvlášť rychlá a zastavovala se často a dlouze, aby vyloдила všelijaké zboží, uložené v jejích hlubinách, a přijala nový náklad. Byla to pokaždé zajímavá podívaná na neznámé přístavy a města rozložená kolem nich jako Betlém, na tisíce cizích tváří na nábřežích i na sousední lodě, které připluly z tajemných, vzdálených končin země. Jejich osmahlí námořníci měli na palubě ochočené papoušky, kteří se čepýřili svým strakatým peřím a volali lidským hlasem: „Lorinka je potvora“; a měli krotké opičky, které natahovaly ručičky, abychom jim hodili burský oříšek.

Bavilo nás dívat se i na skládání a nakládání zboží, na všechny ty složité stroje, které pracovaly poslušně podle každého hnutí strojníkovy ruky jako ochočená zvířata. Ruce lidské dokážou zázračné věci, když se pěkně přiloží k dílu; pára syčí v kotlech a roztočí hřídele, ze hřídelů se rozmotá těžký řetěz, spustí se hluboko do otevřené paluby, tam jej ovinou kolem deseti bachratých pytlů nebo velikých beden či sudů a už se zas řetěz hrne s tím břemenem nahoru, tam si vysoko ve vzduchu zbožím pohoupá a potom, jak se jeřáb s ním otočí, přenese je mimo loď a spustí pěkně polehoučku na nábřeží. Oči je možno nechat na tom, co jeden člověk u takového stroje dokáže; je to div divoucí a učiněný zázrak.

A když jsme v přístavě vyřídili, co bylo potřebí, zahoukala loď, zvedla kotvy a vyplula zase na širé moře. Město se ztrácelo v dálce, až zmizelo docela a my byli opět se svou lodí sami. Byla tu na palubě společnost ze všech koutů Evropy, a když se k cestujícím připočítali námořníci, tož jistě ze všech konců světa. Každý si hledal nějakou zábavu. Byly tu taky asi dva tucty dětí, menších

i větších, a ty se brzo skamarádily a hrály si celý den. Ale kvečeru se už hry nabažily a teď se nevědělo, co s nimi. A tu měla jedna z maminek hezký nápad: abychom se prý vždycky v podvečer, než vyjdou hvězdičky, slezli na zádi paluby, kde moře tak mile šumí, a tam si vyprávěli pohádky. První den přišly jen děti s maminkami a tatínky, ale jak se začaly vyprávět pohádky, trousili se sem i dospělí, a tak nás tam brzo sedělo jako much. I staří námořníci si přišli ve volné chvíli něco poslechnout a často se pak vmísili do hovoru a vyprávěli sami, co na svých cestách slyšeli podivuhodného od všelijakých národů v dalekých, dalekých zemích.

Zprvu jsme měli strach, jak to v takové mezinárodní společnosti půjde s řečí. Ze Slovanů tu byli Češi, Srbové, jedna ruská babička s třemi vnoučátky a jedna rodina polská. Pak tu bylo mnoho Francouzů a Angličanů, nějaký Němec a Vlach, dva Řeci, jeden Španěl. Ale všichni dětí neměli a ty děti, jež byly na lodi, se už dohovory i ve dvou, ve třech jazycích. Čemu nerozuměly, to se jim vyložilo, a tak to tedy s pohádkami šlo. Větší byla potíže, kdo jako má začít. Tenkrát jsme zrovna vypluli ze starého, památného města Dubrovníka, jehož mocné hradby a bašty mizely v mlhách. Dubrovník je důležitý přístav Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, a proto jsme navrhli, aby Srbové, kteří jsou tu v těch končinách mezi ostrovy doma, začali první. Ale srbské maminky se skromně upejpalý a jeden srbský tatínek, který už měl sto chutí sám spustit, si v poslední chvíli vzpomněl, že podle slušnosti patří vždy přednost nejstaršímu. A to byla ta ruská babička, taková milá, úsměvná stařenka z města Kyjeva, kterou jsme všichni měli rádi. Hned jsme tedy začali tleskat a děti volaly: „Mátuško, mátuško, začněte!“

A ona se jenom mile usmála, přitáhla k sobě ta svá vnoučata a bez velkého prošení spustila. Prosím vás taky, Rusko je země veliká, největší v Evropě, hrdinů a bohatýrů v ní odedávna bylo – tam se odehrálo věcí! Těžká půda tam rodí zlaté obilí, lesy jsou tam, že jimi celé týdny můžeš putovat, řeka Volha je z nejmocnějších řek na světě, a nad tím vším nesmírným bohatstvím vládli carové, kteří sídlili v Moskvě uprostřed největší nádhery. V takové zemi není o pohádky nouze; tím méně, že zima je tam zlá, dlouho trvá, a lidé v zasněžených chatrčích si rádi pro své potěšení vypravují. Proto se taková ruská stařenka nemusela dlouho rozmýšlet a mohla rovnou začít.

A tuto je tedy ona první
pohádka ruské stařenky
O pastorkyni a dvanácti bratři.

O pastorkyni a dvanáctery bratří

Pohádka ruská

V jednom carství, dalekém panství, žil kdysi car a carová a ti měli dcerušku Olečku. Carová však umřela a car se oženil podruhé. Ale ta jeho nová žena byla pyšná a tvrdého srdce a nenáviděla své pastorkyně. Olečka byla překrásná, avšak její macecha chtěla být ještě krásnější. Jednoho dne vzala carová své oblíbené zrcátko, podívala se do něho a řekla:

„Zrcadélko moje nejmilejší – která že je v světě nejkrásnější, nejrůžovější a nejbělejší?“

Čekala, že zrcátko jí řekne, že ona, carová, je ta nejkrásnější; ale zrcátko odpovědělo: „V celém světě nejkrásnější, nejrůžovější i nejbělejší je divukrásná Olga princezna.“

Tu se carová rozlítla vzteky, mrštila zrcátkem do kouta a zapřísáhla se, že malou princeznu Olgu sprovedí ze světa. Poslala si tedy pro čarodějnici; a čarodějnice přijde, k zemi se ukloní, šilhavým pohledem zašilhá, kolozubou hubou zašišlá:

„Mátuško caryně, čeho ti třeba?“

„Toho mi třeba, babuško: abych se zbavila nevlastní dcery. Zprotivila se mi, neblahá, a ty mi povíš, jak se jí zbavím.“

„Těžká to věc, mátuško caryně, dcerky princezny se zbavíš, cara otce rozlítíš. Musí-li to však být, takhle to zaříd': v šírá pole dej princeznu vyvézt, ze širých polí do temného lesa, v temném lese poruč ji zabít. A šáteček hedvábný nechť v krvi její namočí, abys důkaz měla, že to bylo vykonáno.“

Učinila caryně, jak baba čarodějná radila. Poslala Olečku s chůvou na vyjížďku, kočí je v šírá pole vyvezl, ze širých polí do temného lesa, v temném lese ji měl kočí s chůvou zabít. Ale zželelo se oběma Olečky, krásné princezny; zabili dva holuby a v jejich krvi hedvábný šáteček namočili, neboť není krve tak podobné krvi lidské jako krev holubí. Princezně však řekli, aby šla, kam ji oči povedou, a sami se vrátili domů a dali kruté caryni zkrvavený šáteček.

Malá Olečka v temném lese plakala, plakala a bloudila, až přišla k malé jabloňce, utrhla si jablíčko, snědla je, lehla si pod strom a usnula. Ráno Olečka holčička vstala a šla, šla, kam ji oči vedly, šla, kam ji nohy nesly. Cestou, necestou, rovně, nerovně, dlouho, nedlouho – nikdo neví. Šla, až přišla na mýtinu a hle – chaloupka tu stojí na psích nožkách, čelem se skrývá do lesa, k Olečce je obrácena humny.

Olečka na ni vykřikla:

„Chaloupko, chaloupko, otoč se – čelem ke mně, humny ode mne!“

Otočila se chaloupka na psích nožkách a Olečka do ní vstoupila. Uvnitř seděla Baba Jaga, kolohnát, nos jí sahá až ke stropu. Olečka křesťansky pozdravila, na všechny strany se uklonila a řekla:

„Dobrý den, babičko!“

„Vítám tě, Olgo carevno! Přicházíš ráda či nerada?“

„Ráda i nerada spolu – jdu k tobě ve svém bolu.“

„A jaký je tvůj bol, Olečko?“

I vyprávěla Olečka Babě Jaze, jak ji macecha chtěla utratit. Baba Jaga naslouchala a potom řekla:

„Líto je mi tě, Olečko carevno, ale nemůžeš u mne zůstat. Každý den přiletíš sem můj syn, dvanáctihlavý drak, kdyby tě ucítil, spolkl by tě. Zatím se najez a napij, hlavičku já ti povískám, postýlku já ti přichystám. A až se prospíš, půjdeš zítra dále; jítro je večera moudřejší.“

Vyspala se Olečka u Baby Jagy, ráno ji stařena probudila:

„Vstávej, Olečko, drak už přijde, vstávej a putuj dále. Na cestu vezmi tohle klubíčko; a půjdeš-li pořád rovně vpřed, přijdeš k mé sestře Babě Jaze. Řekni jí, že ji pozdravuji!“

Poděkovala jí Olečka princezna, a jak šla, drak dvanáctihlavý jí přeletěl nad hlavou. Kvečeru přišla na mýtinu – a hle! chaloupka stála tu na kočičích tlapkách, čelem se skrývá do lesa, k Olečce je obrácena humny.

Olečka na ni vykřikla:

„Chaloupko, chaloupko, otoč se – čelem ke mně, humny ode mne!“

Otočila se chaloupka na kočičích tlapkách, Olečka do ní vstoupila, křížem se požehnala, na čtyři strany se poklonila. A uvnitř sedí Baba Jaga, kolohnát, nos jí sahá až z okna ven. Olečka ji pozdravuje a praví:

„Dobrý den, babičko!“

„Vítám tě, Olgo carevno! Přicházíš ráda či nerada?“

„Ráda i nerada spolu – jdu k tobě ve svém bolu a od tvé sestry dolení nesu ti pozdravení.“

I vyprávěla Olečka, co ji potkalo, a Baba Jaga řekla:

„Líto je mi tě, Olečko, ale pomoci ti nemohu. Každého rána přiletí sem syn, osmnáctihlavý drak, ucítí by tě a sežral by tě. Jíst ti dám a pít ti dám, postýlku též ti přichystám, ale zítra půjdeš dále. Pak ti i povím, co vím – jitra je večera moudřejší.“

Ráno ji Baba Jaga vzbudila:

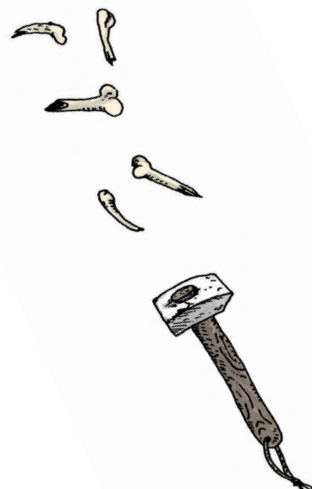
„Vstávej, Olečko, už je čas, drak už bude tady zas! Na cestu vezmi si toto kladívečko. A půjdeš-li pořád rovně vpřed, přijdeš k třetí sestře Babě Jaze a té vyříd' moje pozdravení!“

Poděkovala se jí Olečka princezna a šla, drak osmnáctihlavý jí přeletěl nad hlavou. Kvečeru zas přišla na mýtinu a na ní stál domeček na kuřích nožkách, čelem se skrýval do lesa, humny byl otočen k Olečce.

Olečka vykřikla:

„Domečku, domečku, otoč se – čelem ke mně, humny ode mne!“

Otočil se domeček na kuřích nožkách, Olečka vešla, pokřižovala se, na čtyři strany se hluboce poklonila. A před ní seděla Baba Jaga, kolohnát, nos jí šel oknem ven a ještě kus cesty k lesu.

Olečka řekla: „Dobrý den, babičko!“

„Dobrý den, Olgo carevno! Přicházíš ráda či nerada?“

„Ráda i nerada spolu, jdu k tobě ve svém bolu a od tvé sestry dolení nesu ti pozdravení.“

I vyprávěla stařeně o svém neštěstí a Baba Jaga řekla:

„Líto je mi tě, carevničko, ale setrvat u mne nemůžeš. Můj syn, drak o dvaceti čtyřech hlavách, přiletí ke mně po ránu, hned by tě ucítil a zahubil. Jíst ti dám a pít ti dám, postýlku též ti přichystám, ale zítra půjdeš dále. Pak si i o tom pohovoříme – jítro je večera moudřejší.“

Usmažila Baba Jaga Olečce carevně kuřátko, ale kostičky všechny uschovala. A ráno ji vzbudila a řekla:

„Vezmi si tyto kůstky a jdi. Klubíčko, jež ti dala první sestra, hod' na zem a ono se před tebou pokutálí, až tě dovede ke skleněné hoře. Tam vezmi to kladívko od druhé sestry a zatloukej jím do skleněné hory tyhle kostičky, abys mohla po nich vystoupit nahoru. A až vystoupíš na vrchol hory, najdeš tam palác z křišťálu a to bude tvůj nový domov.“

Poděkovala se Olečka stařeně za její rady, hodila klubíčko na zem a klubíčko ji vedlo. Cestou, necestou, rovně, nerovně, dlouho, nedlouho – kdož ví? Šla, až přišla ke skleněné hoře; kladívkem zatloukla do ní kostičku, o něco výše druhou, nad ni třetí a tak dál a po těch kostičkách pak vystoupila až na vrchol. Tam našla palác z křišťálu, v prvním pokoji nikdo nebyl, v druhém pokoji nikdo nebyl, ve třetím pokoji nikdo nebyl, ale stál tam veliký stůl a na něm prostřeno pro dvanáct osob. Olečka měla už takový hlad, že se nezdržela a ulomila kousek z jednoho krajíčku. Sotva jej však dojedla, strhla se venku veliká bouře,

hrom hřměl a blesky se klikatily a z černého mračna na nebi se spustilo dvanáct ptáků, dvanáct sokolů. Dvanáct sokolů vletělo do křišťálového zámku, ale jen vstoupili do prvního pokoje, proměnili se ve dvanáct krásných jinochů. Byli to bratři, jimž patřil tento zámek.

A první bratr pravil:

„Něco je někde nového.“

A druhý bratr pravil:

„Něco je tady nového.“

Třetí bratr pravil:

„Někdo přišel ke skleněné hoře.“

Čtvrtý bratr pravil:

„Někdo přišel na skleněnou horu.“

Pátý bratr pravil:

„Někdo přišel do našeho zámku.“

Šestý bratr pravil:

„Žena přišla do našeho zámku.“

Sedmý bratr pravil:

„Prvním pokojem prošla.“

Osmý bratr pravil:

„Druhým pokojem prošla.“

Devátý bratr pravil:

„V třetím pokoji stojí, dýchat se bojí.“

Desátý bratr pravil:

„Je-li stará, všem nám bude sestrou.“

